

NỘI DUNG CHI TIẾT ÔN TẬP TUYỂN SINH CAO HỌC

Môn : *Hóa hữu cơ*
Ngành : *Dược học*
Chuyên ngành : *Tổ chức quản lý Dược*
Năm tuyển sinh : *2018*

A. TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Y tế (2017), *Hóa học hữu cơ tập 1*, Nhà xuất bản Y học.
2. Bộ Y tế (2015), *Hóa học hữu cơ tập 2*, Nhà xuất bản Y học

B. NỘI DUNG

PHẦN I. CÁC HÓA TÍNH

Nội dung 1: Trình bày các hóa tính của alken

Gồm 4 nhóm phản ứng chính:

- + Phản ứng cộng hợp
- + Phản ứng oxi hóa
- + Phản ứng trùng hợp
- + Phản ứng chuyển vị liên kết đôi

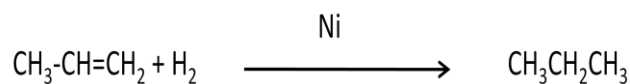
Cụ thể:

1. Phản ứng cộng hợp

a) Phản ứng hydro hóa

- Tác nhân: H_2/Ni
- Sản phẩm: alkan

VD

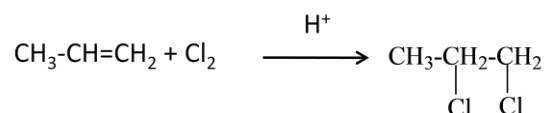

b) Cộng hợp ái điện tử

*Tác nhân đối xứng

- Tác nhân: các halogen ($Cl_2, Br_2, I_2, \dots$)
- Xúc tác: H^+

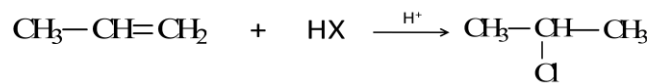
VD

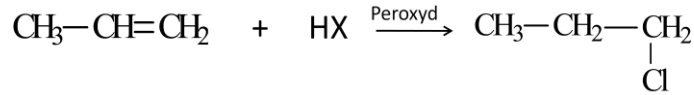
*Tác nhân bất đối xứng

- Tác nhân: có công thức chung HX (X: halogen, OH,...)

-Xúc tác: H^+ → quy tắc markovnikov (H cộng vào C có nhiều H hơn)

-Xúc tác: peroxyd → quy tắc Kharash (ngược với markovnikov)

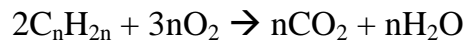
2. Phản ứng oxi hóa

a) Phản ứng cháy

- Tác nhân: O_2

- Sản phẩm: H_2O CO_2

VD

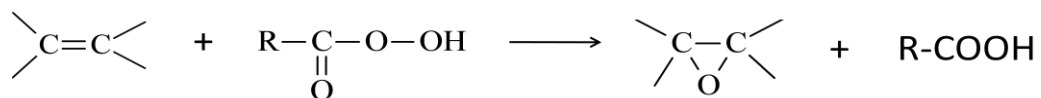

b) Phản ứng với các chất oxy hóa nhẹ

- Tác nhân: peracid hữu cơ

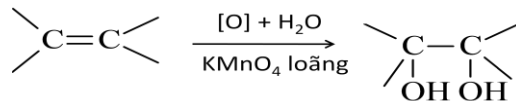
- Sản phẩm: epoxid

VD

- Tác nhân: $KMnO_4$ loãng/ trung tính hoặc kiềm

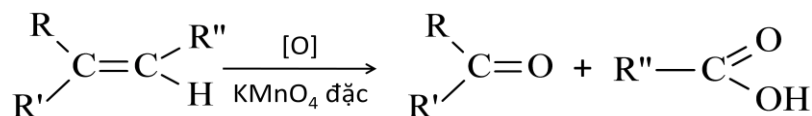
- Sản phẩm: cis 1,2-diol

c) Phản ứng với các chất oxy hóa mạnh

- Tác nhân: $KMnO_4$ đặc nóng

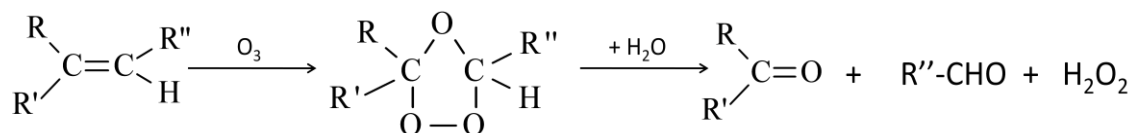
- Sản phẩm: liên kết đôi alken bị bẻ gãy tạo ceton, aldehyd, acid carboxylic

d) Phản ứng với ozon

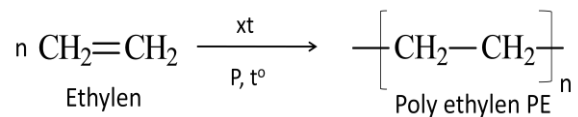
- Tác nhân: O_3

- Sản phẩm: tạo ozonit vòng → thủy phân thành ceton/ aldehyd + H_2O_2

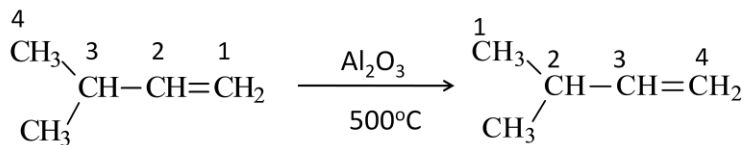
3. Phản ứng trùng hợp

Ví dụ:

4. Phản ứng chuyển vị liên kết đôi

- Điều kiện: Alken có liên kết đôi ở đầu mạch
- Xúc tác: Al_2O_3
- Nhiệt độ: 500°C
- Sản phẩm: có vị trí liên kết đôi bị chuyển dịch

Nội dung 2: Hóa tính của dẫn chất halogen hóa của hydrocarbon no, mạch hở

Gồm 4 nhóm phản ứng chính:

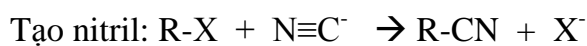
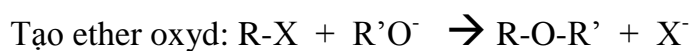
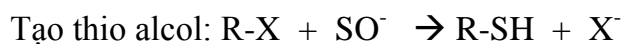
- + Phản ứng thế ái nhân của alkyl halogenid (S_N)
- + Phản ứng tách loại
- + Phản ứng với kim loại
- + Phản ứng khử tạo hydrocarbon

Cụ thể:

1. Phản ứng thế ái nhân của alkyl halogenid (S_N)

- Tác nhân: ái nhân
- Cơ chế: S_N
- Sản phẩm: thế ái nhân

VD

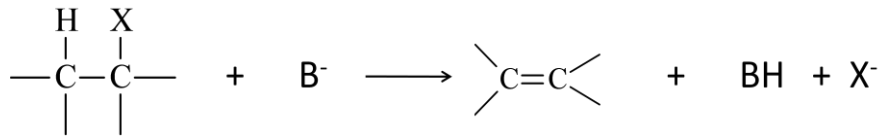

2. Phản ứng tách loại

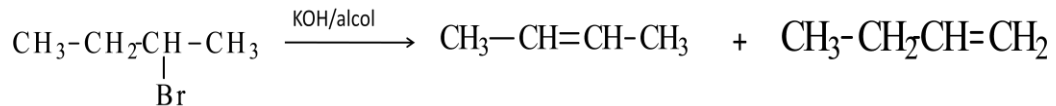
Điều kiện: có H ở liền kề liên kết đôi

Quy tắc zaitsev: theo hướng tạo thành alken có nhiều nhóm thế (sản phẩm bền nhất) hoặc hydro được tách ra từ carbon β mang ít hydro nhất

VD minh họa

B^- : HO^- (NaOH, KOH), $-\text{NH}_2$ (NaNH_2)

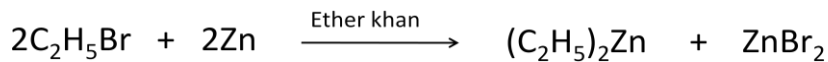
SP chính

SP phụ

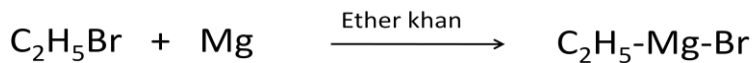
3. Phản ứng với kim loại

Điều kiện phản ứng: môi trường ether khan

Với Zn, Li   Với Zn, Li $\rightarrow$ tạo liên kết giữa kim loại và gốc alkyl

Với Mg $\rightarrow$ hợp chất cơ kim

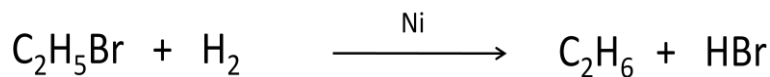
Với Na $\rightarrow$ hydro carbon với số C gấp đôi

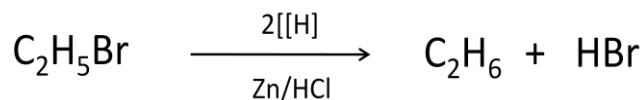
4. Phản ứng khử tạo hydrocarbon

Tạo sản phẩm là các hydrocarbon

Khử hóa xúc tác (H_2/Ni)

Khử bằng hydro mới sinh ($[\text{H}]$)

Nội dung 3: Hóa tính của hợp chất của alcol no mạch hở

Gồm 3 nhóm phản ứng chính:

- + Phản ứng cắt liên kết O-H
- + Phản ứng cắt liên kết C-O
- + Phản ứng oxi hóa

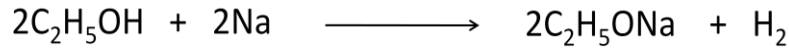
Cụ thể:

1. Phản ứng cắt liên kết O-H

a) Tác dụng với kim loại hoạt động

- Sản phẩm: tạo alcolat kim loại

- VD:

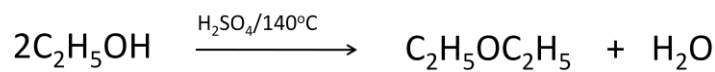

b) Phản ứng tạo ether

- Tác nhân: rượu/H₂SO₄ đun nóng 140oC

- Sản phẩm: tạo ether

- VD

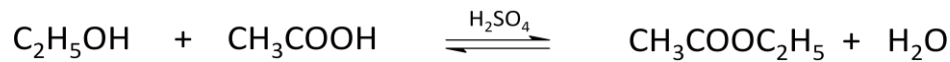

c) Phản ứng tạo ester

- Tác nhân: acid carboxylic

- Xúc tác: H⁺

- Sản phẩm: ester

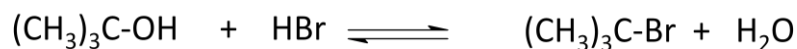
2. Phản ứng cắt liên kết C-O

a) Tác dụng với HX

- Tác nhân: HX

- Sản phẩm: tạo dẫn chất alkyl halogenid

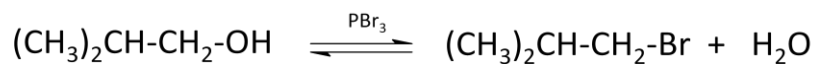
VD

b) Tác dụng với phospho trihalogenid

- Tác nhân: PBr₃

- Sản phẩm: tạo dẫn chất alkyl bromid (RBr)

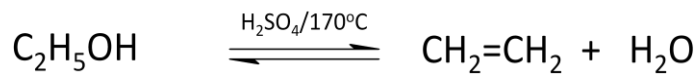

c) Tách loại nước tạo olefin

- Xúc tác: H₂SO₄/170°C

- Sản phẩm: các alken

VD:

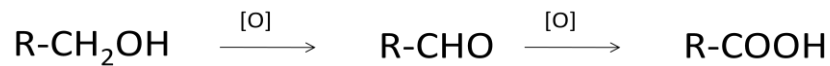
3. Phản ứng oxi hóa

- Thường dùng các tác nhân oxi hóa mạnh (KMnO₄/H₂SO₄)

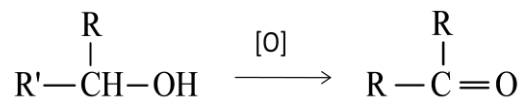
- Sản phẩm:

* Alcol bậc 1: tạo aldehyd → acid carboxylic

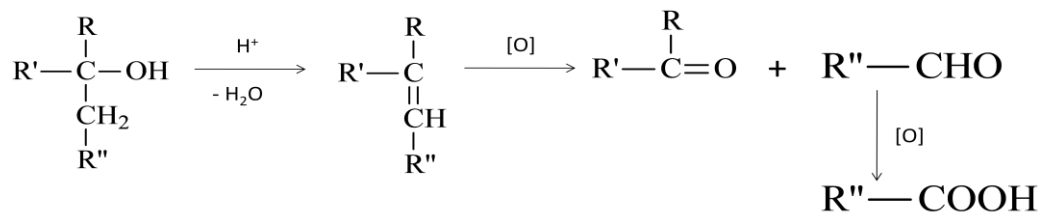
VD:

* Alcol bậc 2 → ceton

* Alcol bậc 3 (khó hơn, chỉ xảy ra trong điều kiện phản ứng mãnh liệt) → tạo alken (loại đi nước) → aldehyd/ceton → acid carboxylic

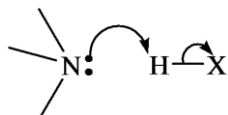
Nội dung 4: Hóa tính chung của amin bậc I, II, III, thuộc dãy hydrocarbon no, mạch hở

Gồm 4 nhóm tính chất chính:

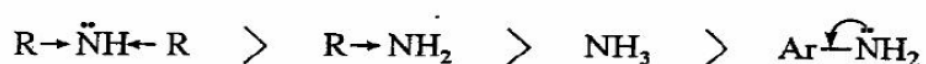
- + Tính base
- + Phản ứng alkyl hóa
- + Phản ứng oxi hóa
- + Phản ứng với acid nitro

1. Thể hiện tính base

Cặp điện tử tự do trên nitơ → tính base và tính ái nhân

Amin là một base yếu, amin bậc 3 có hiệu ứng không gian nên không tuân theo quy luật

Ảnh hưởng nhóm thế đến tính base

(+I) làm tăng tính base

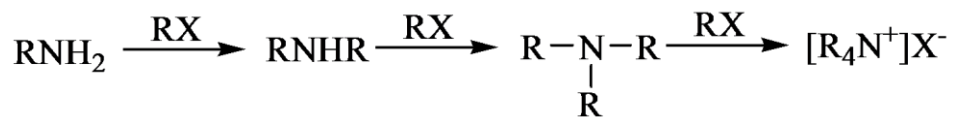
(-I, -C) làm giảm tính base.

2. Phản ứng alkyl hóa

- Tác nhân: alkyl halogenid RX

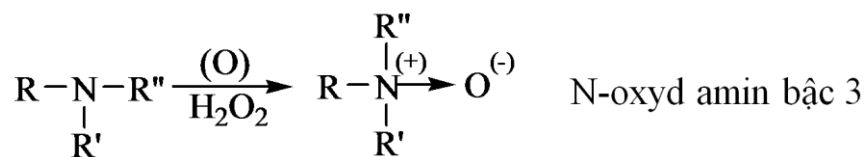
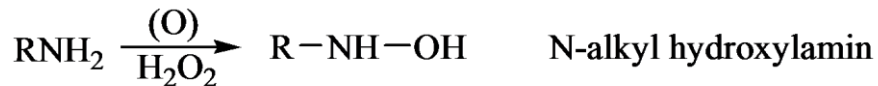
- Sản phẩm: amin có bậc cao hơn

Ví dụ:

3. Phản ứng oxi hóa

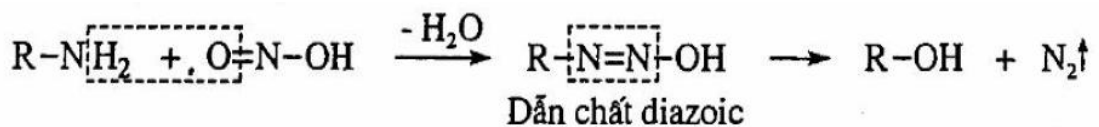
Sản phẩm khác nhau tùy bậc của amin

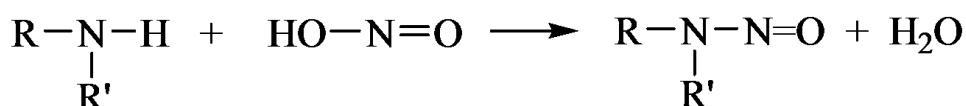
4. Phản ứng với acid nitro HNO₂

Các amin khác nhau cho các sản phẩm khác nhau

- Amin hơ bậc 1: cho sản phẩm dẫn chất diazoic và N₂

- Amin hơ bậc 2: cho sản phẩm N-nitrosamin, chất lỏng, sánh vàng, không tan trong nước

- Amin hơ bậc 3: hầu như không phản ứng

Vấn đề 5: Hóa tính của acid monocarboxylic no, mạch hở

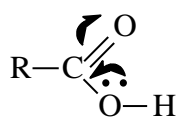
Gồm 6 nhóm tính chất chính:

- + Phản ứng làm đứt liên kết O-H
- + Phản ứng xảy ra ở nguyên tử C của nhóm -COOH
- + Phản ứng khử hóa acid carboxylic
- + Phản ứng decarboxyl hóa acid carboxylic
- + Phản ứng của gốc hydrocarbon
- + Các phản ứng khác

1. Phản ứng làm đứt liên kết O-H

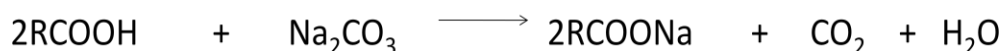
a) Thể hiện tính acid

Phân tử acid có liên kết O-H dễ bị cắt đứt, thể hiện tính acid

b) Tác dụng với kim loại, oxyd kim loại, hydroxyd kim loại và muối của acid yếu

Các phản ứng minh họa:

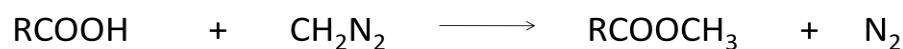
c) Tác dụng với amin

Tạo sản phẩm là các muối amoni, khi có sự tác dụng của nhiệt độ sẽ tách nước tạo thành các amid

d) Tác dụng với diazomethan

- Tác nhân: diazomethan (CH_2N_2)
- Sản phẩm: tạo ester methyl carboxylat

2. Phản ứng xảy ra ở nguyên tử C của nhóm –COOH

a) Phản ứng ester hóa

- Tác nhân phản ứng: acid carboxylic
- Xúc tác: H_2SO_4
- Sản phẩm: ester và nước
- Đặc điểm phản ứng: phản ứng thuận nghịch

b) Phản ứng tạo halogenid acid

- Tác nhân: PCl_5 , SOCl_2
- Sản phẩm: halogenid acid

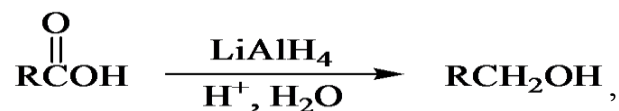
c) Tác dụng với amoniac

- Sản phẩm: tạo muối amoni, có sự tác dụng của nhiệt độ chuyển thành amid

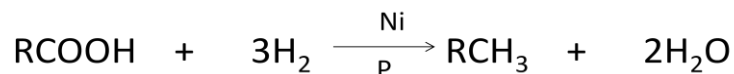

3. Phản ứng khử hóa acid carboxylic

- Rất khó bị khử hoá bằng Na/alcol
- Không bị khử hóa bởi $\text{NaBH}_4/\text{H}_2\text{O}$
- Tác nhân khử hóa: $\text{LiAlH}_4/\text{H}_2\text{O} \rightarrow$ alcol bậc 1

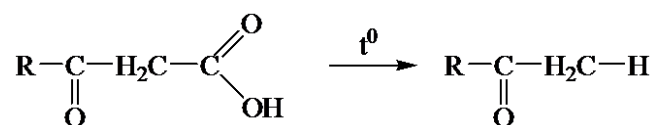
- Khử hoá bởi H_2/Ni , p, $t^\circ \rightarrow$ alkan

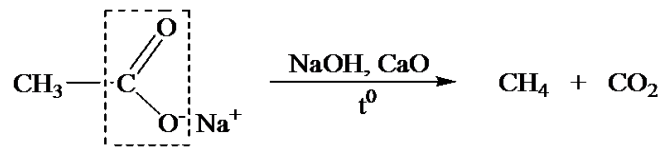

4. Phản ứng decarboxyl hóa acid carboxylic

a) Phản ứng vô tội xút

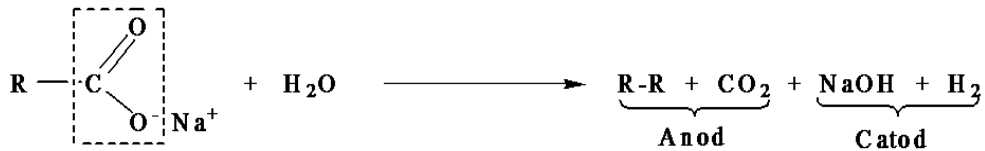
- Điều kiện: chất phản ứng có nhóm hút điện tử, hoặc muối natri carboxylat
- Xúc tác phản ứng: NaOH/CaO , t°
- Sản phẩm: loại CO_2

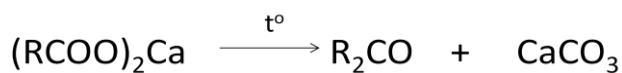

b) Phản ứng điện ly theo Kolbe

- Điều kiện: muối natri carboxylat
- Sản phẩm: tạo hydrocarbon có số C gấp đôi
- Phương trình phản ứng:

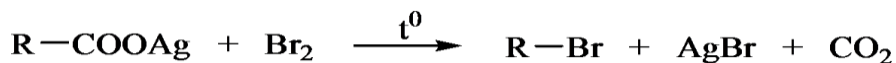

- Phản ứng tạo ceton/ aldehyd (phản ứng nhiệt phân)
- Tác nhân: muối calci carboxylat
- Điều kiện: nhiệt độ
- Sản phẩm: tạo aldehyd hoặc ceton và sản phẩm phụ CaCO_3

c) Phản ứng Hunsdiecker

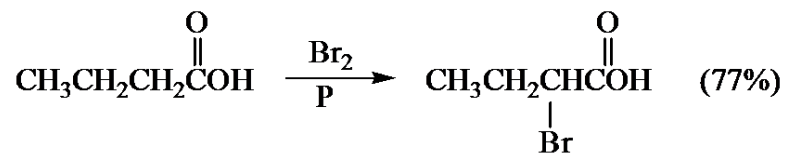
- Điều kiện: muối Ag của acid carboxylic
- Tác nhân phản ứng: halogen kèm nhiệt độ

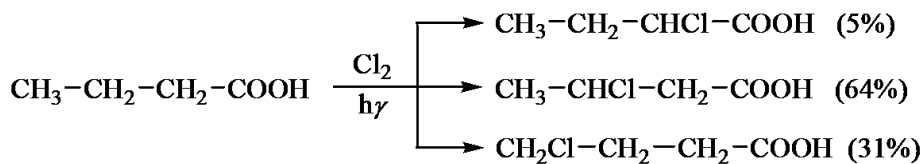
5. Phản ứng của gốc hydrocarbon

a) Phản ứng ở nguyên tử C_α của RCOOH (halogen hóa)

- Tùy tác nhân và điều kiện phản ứng:
- Tác nhân halogen có xúc tác P đỏ $\rightarrow$ sản phẩm thế C_α

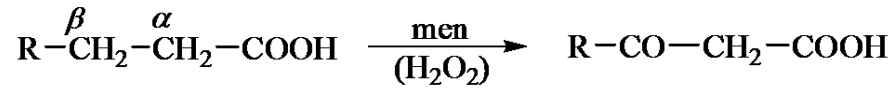
- Tác nhân halogen có xúc tác ánh sáng khuếch tán $\rightarrow$ sản phẩm thế $\text{C}_\beta, \text{C}_\gamma$

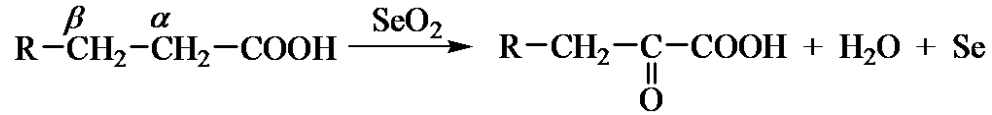
b) Phản ứng oxi hóa $\rightarrow$ phân hủy acid

- Tùy từng tác nhân
- Nếu oxi hóa trong sự có mặt của men $\rightarrow$ tạo sản phẩm oxi hóa tại C_β

- Nếu oxi hóa bằng $H_2O_2 \rightarrow$ tạo sản phẩm thế $-OH$ ở C_β và sau đó oxi hóa thành β -ceton acid

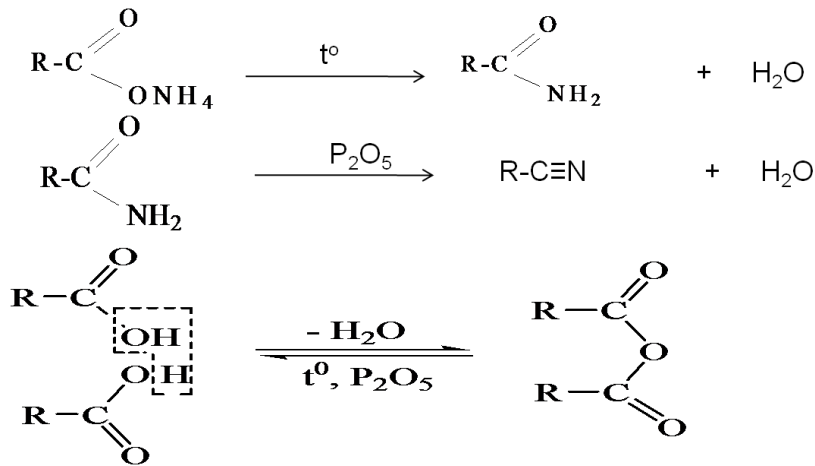

- Nếu oxi hóa bằng $SeO_2 \rightarrow$ tạo sản phẩm oxi hóa tại C_α

6. Các phản ứng khác

Phản ứng tạo các dẫn chất: amid, nitril, anhydrid

Vấn đề 6: Hóa tính của các dẫn chất của acid monocarboxylic no, mạch hở

a) Halogenid acid

Có các phản ứng đặc trưng:

+ Phản ứng với $H_2O \rightarrow$ acid

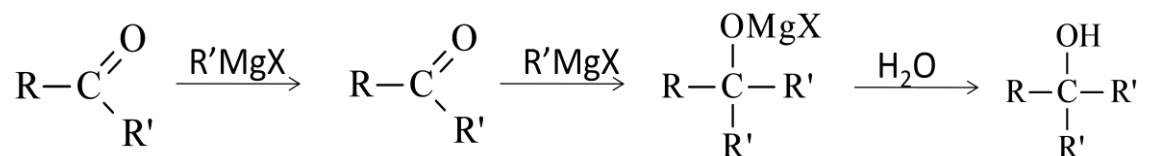
+ Phản ứng với $ROH \rightarrow$ ester

+ Phản ứng với amoniac $\rightarrow$ amid

+ Phản ứng với dẫn chất cơ magnesi $\rightarrow$ ceton $\rightarrow$ alcol bậc 3

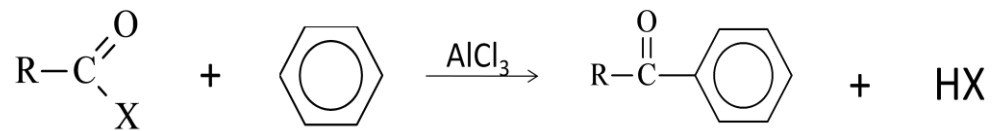
+ Tác dụng với muối cyanid

+ Tác dụng với muối carboxylat $\rightarrow$ anhydrid

+ Tác dụng với hợp chất thơm $\rightarrow$ ceton

b) Anhydrid acid

+ Phản ứng thủy phân $\rightarrow$ acid (xúc tác kiềm: nhanh hơn)

+ Với HCl khan, đun nóng $\rightarrow$ clorid acid

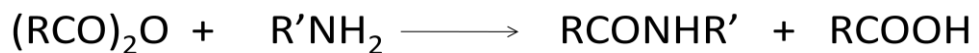

+ Phản ứng acyl hóa:

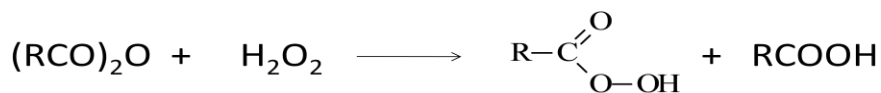
- Tác dụng với ROH $\rightarrow$ ester

- Tác dụng với amin $\rightarrow$ amid thế

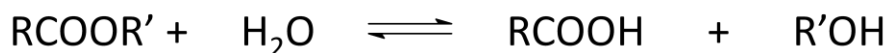
+ Phản ứng với peroxyd hydro

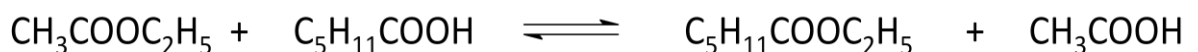
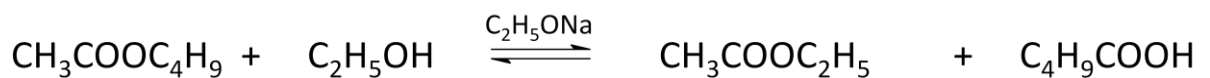
+ Phản ứng với $\text{N}_2\text{O}_5 \rightarrow$ acyl nitrat (RCOONO_2)

c) Ester

+ Phản ứng thủy phân $\rightarrow$ tạo acid

+ Phản ứng với acid hoặc alcol $\rightarrow$ ester mới (phản ứng alcol phân, acid phân)

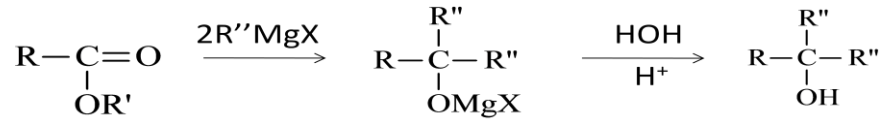
+ Phản ứng với amin $\rightarrow$ amid

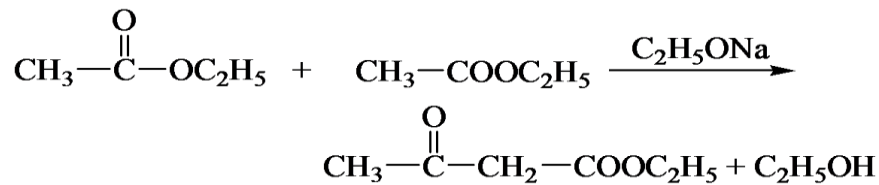
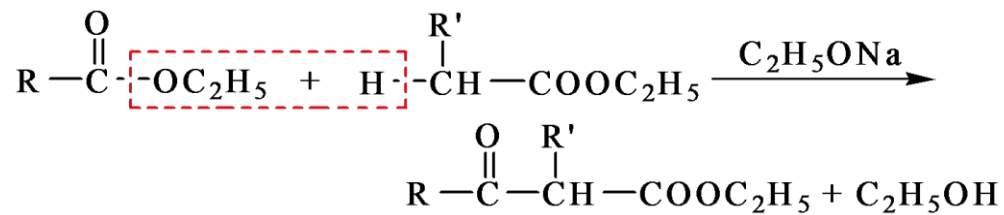
+ Phản ứng khử ($\text{LiAlH}_4/\text{H}_2\text{O}$) $\rightarrow$ alcol bậc 1

+ Phản ứng với hợp chất cơ magesi (tỷ lệ 1:2, sau đó thủy phân) $\rightarrow$ rược bậc 3

+ Phản ứng ngưng tụ Claisen:

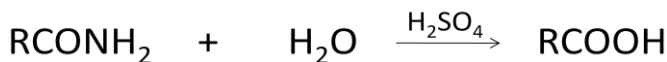

d) Amid

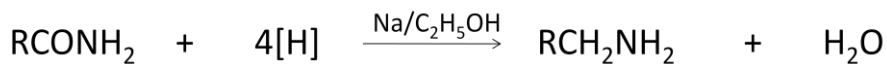
+ Thể hiện tính acid yếu (cho phản ứng thế với kim loại nặng), thể hiện tính base yếu (khi tác dụng với acid mạnh)

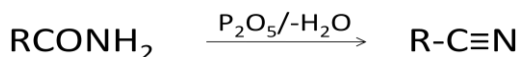
+ Phản ứng thủy phân (trong môi trường acid, base) $\rightarrow$ acid

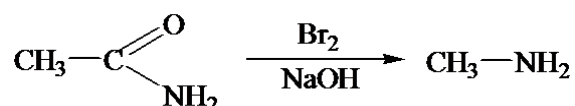
+ Phản ứng khử hóa ($\text{Na}/\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$) $\rightarrow$ khử thành amin

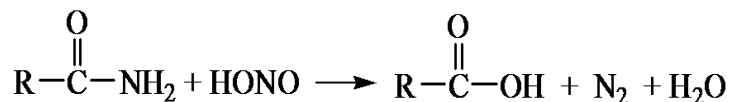
+ Phản ứng loại nước (xúc tác POCl_3 hoặc P_2O_5) $\rightarrow$ nitril

+ Phản ứng thoái phân Hofmann $\rightarrow$ amin

+ Phản ứng với acid nitro $\rightarrow$ acid và giải phóng N_2

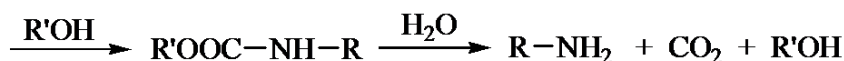
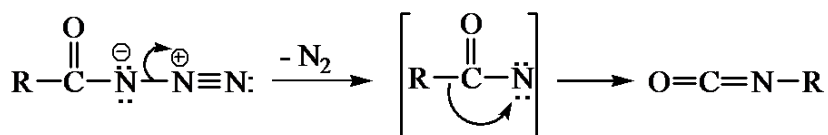
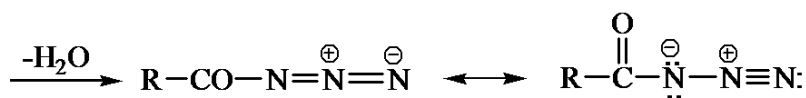
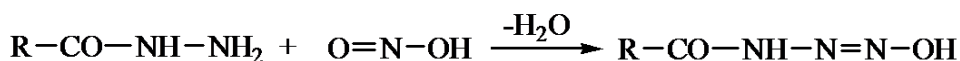

e) Hydrazid

+ Thể hiện tính base rõ hơn amid, là tác nhân khử mạnh, dễ bị thủy phân hơn amid

+ Tác dụng với acid nitro tạo sản phẩm cuối cùng là amin (giải phóng CO_2 và alcol)

f) Nitril

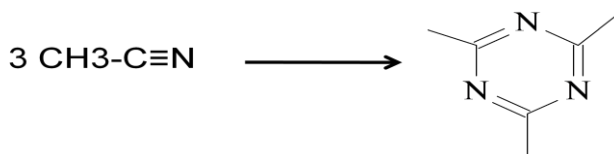
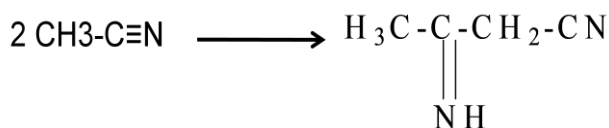
+ Phản ứng thủy phân $\rightarrow$ amid $\rightarrow$ acid

- + Phản ứng hydro hóa (tác nhân: Na/C_2H_5 , $LiAlH_4$, H_2/Ni) $\rightarrow$ amin bậc 1 (RNH_2)

+ Phản ứng trùng hợp (2 phân tử, 3 phân tử)

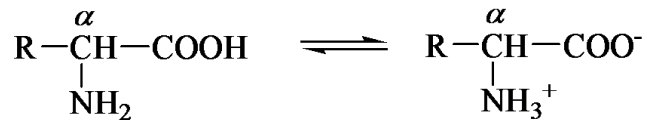

Vấn đề 7: Hóa tính của amino acid no, mạch hở

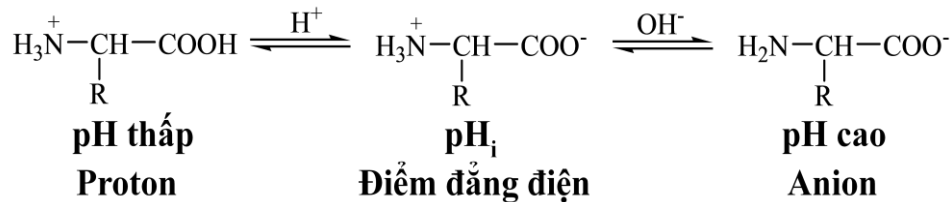
Gồm 4 nhóm tính chất chính:

- + Tính chất lưỡng tính
- + Phản ứng của nhóm -COOH
- + Phản ứng của nhóm NH₂
- + Phản ứng có sự tham gia của cả -COOH và -NH₂

1. Thể hiện tính chất lưỡng tính

- Thể hiện tính acid: nhóm -COOH
- Thể hiện tính base: nhóm -NH₂
- Thể hiện lưỡng tính do có cả tính acid và base

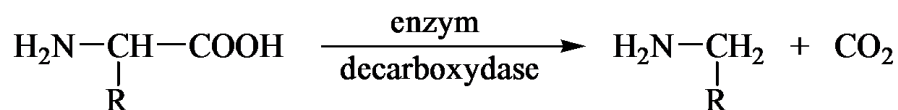

Điểm đẳng điện (pH_i) là giá trị pH mà tại đó nồng độ ion lưỡng cực là lớn nhất.

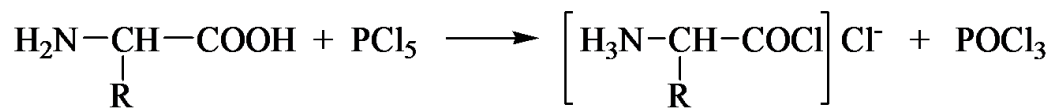
2. Phản ứng của nhóm -COOH

a) Phản ứng loại nhóm CO₂

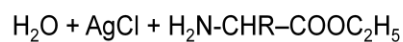
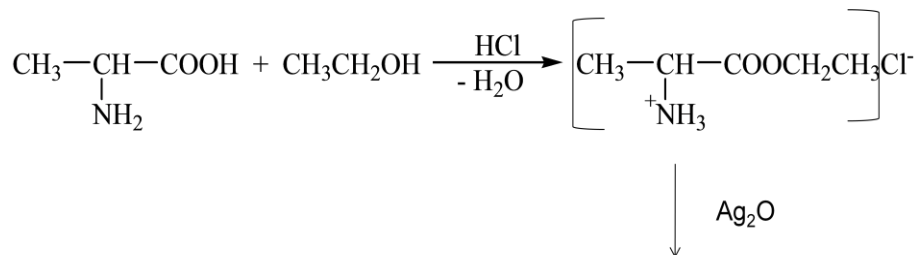
Xúc tác: enzym decarboxydase

b) Phản ứng với PCl₅

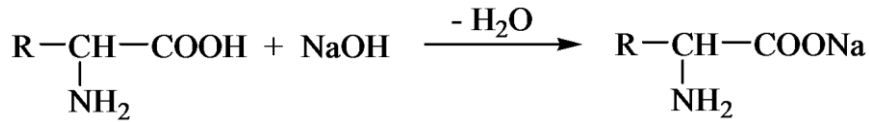

c) Phản ứng tạo ester

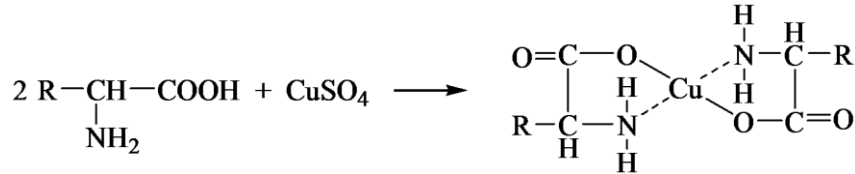

d) Phản ứng với base

Phản ứng tạo muối với NaOH

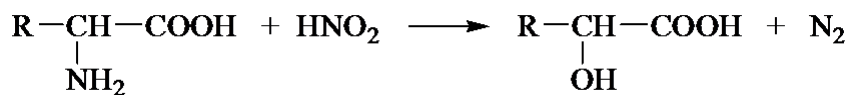
Phản ứng tạo phức với CuSO_4

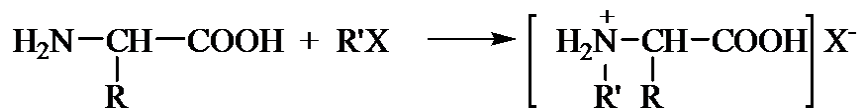
3. Phản ứng của nhóm NH_2

a) Phản ứng với acid nitro

Sản phẩm: tạo hydroxyl acid và giải phóng N_2

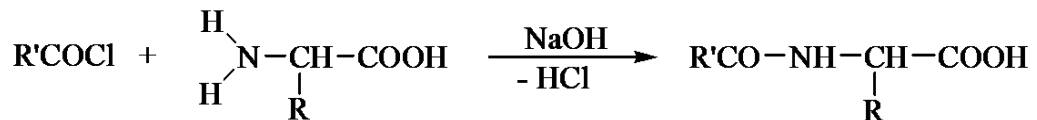

b) Phản ứng với alkyl hóa

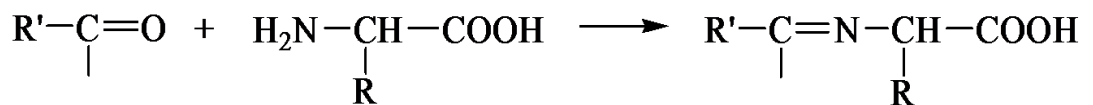

c) Phản ứng acyl hóa

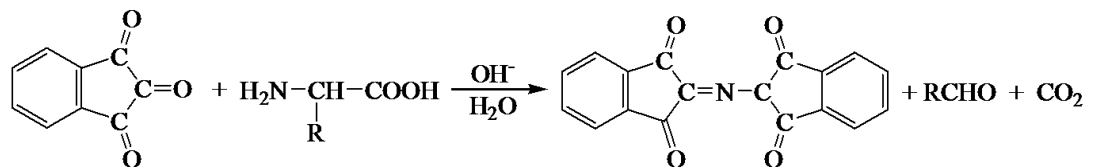
Tác nhân: tác nhân acyl hóa (halogenid acid, anhydrid acid...)

d) Phản ứng tạo imin với các hợp chất carbonyl

e) Phản ứng với các thuốc thử ninhydrin

Tạo phức màu xanh tím, riêng prolin cho màu vàng

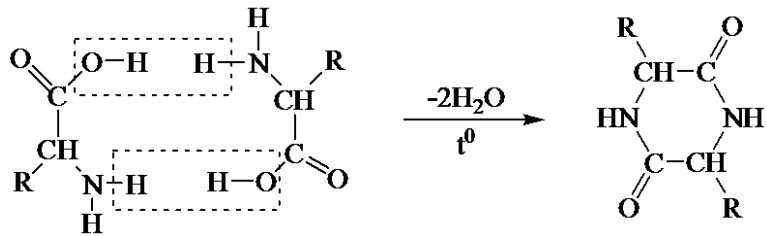
4. Phản ứng có sự tham gia của cả $-\text{COOH}$ và $-\text{NH}_2$

Phản ứng nhiệt phân (đun nóng)

a) Phản ứng của α - amino acid

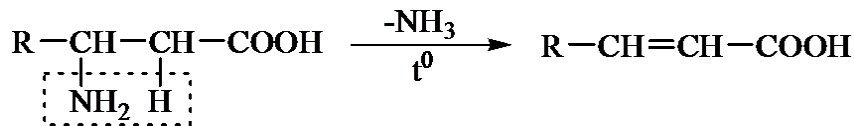
Tạo sản phẩm tách nước

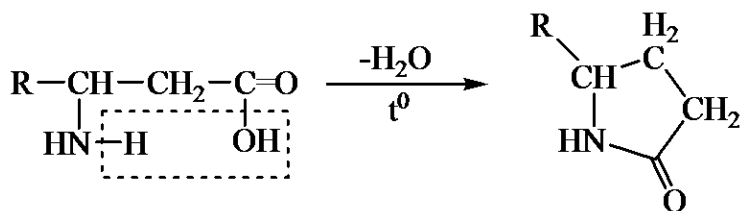
b) Phản ứng của β – amino acid

Tạo sản phẩm acid chưa no và tách NH_3

c) Phản ứng của γ – amino acid và các amino acid γ trở lên

Tạo sản phẩm tách nước và các lactam nội vòng 5, 6, 7 cạnh

Vấn đề 8: Cấu tạo của monosacarid

Cấu tạo của các monosacarid được xác định thông qua các phản ứng, vận dụng qua xác định 2 chất điển hình sau

1. Nghiên cứu chất điển hình D-glucose

Xác định cấu tạo thông qua phương pháp Kolbe

- Tác dụng với HI tạo dẫn chất 2-iodo-n-hexan $\rightarrow$ Có cấu tạo mạch thẳng không phân nhánh
- Cho phản ứng tạo oxim với hydroxylamin và tạo phenylhydrazon với phenylhydrazin $\rightarrow$ có nhóm carbonyl
- Oxi hóa trong nước brom cho 1 acid alcol có 6 C $\rightarrow$ có nhóm carbonyl aldehyd
- Oxi hóa mạnh bằng HNO_3 đặc thu được diacid alcol có 6 C $\rightarrow$ có 1 nhóm aldehyd và 1 nhóm OH alcol bậc 1
- Acetyl hóa với tác nhân anhydrid acetic thu được hợp chất ester có 5 nhóm acetyl $\rightarrow$ có 5 nhóm OH và ở 5 C khác nhau

Kết luận chung: D-glucose có cấu tạo mạch không phân nhánh với 6 C, 5 C liên kết với 5 nhóm OH và 1 nhóm CHO $\rightarrow$ là aldohexose

2. Nghiên cứu chất điển hình D-fructose

- a) Oxi hóa bằng HNO_3 đặc cho 2 acid là oxalic (2C) và tetric (4C) $\rightarrow$ có nhóm carbonyl ceton ở vị trí C2 trong mạch
- b) Kết hợp với HCN rồi thủy phân cho 1 oxy acid mạch nhánh, khử hóa bằng HI thu được acid hữu cơ 2-methyl caproic $\rightarrow$ là hydroxyceton 6 C

Kết luận: D-fructose là 1 cetoheptose

Vấn đề 9: Hiện tượng đồng phân của monosacarid

Có 2 loại đồng phân chính: cấu tạo và quang học

a) Đồng phân cấu tạo

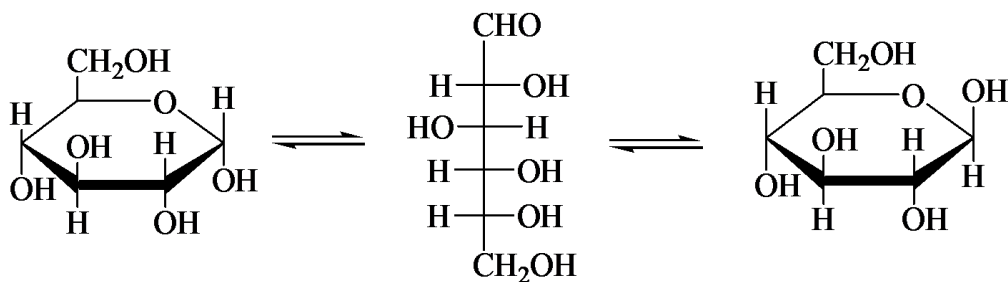
Gồm 3 loại: đồng phân hỗ biến, đồng phân epimer và đồng phân anomer

Cụ thể

- Đồng phân hỗ biến

Bao gồm các dạng tồn tại của monosaccharid: dạng mạch hở, dạng mạch vòng bán acetal: vòng 5 cạnh, vòng 6 cạnh.

VD đối với glucose có các dạng đồng phân hỗ biến: dạng mạch hở, dạng vòng 6 (α -D-glucopyranose, β -D-glucopyranose), dạng vòng 5 (α -D-glucopfuranose, β -D-glucofuranose)

α -D-glucopyranose

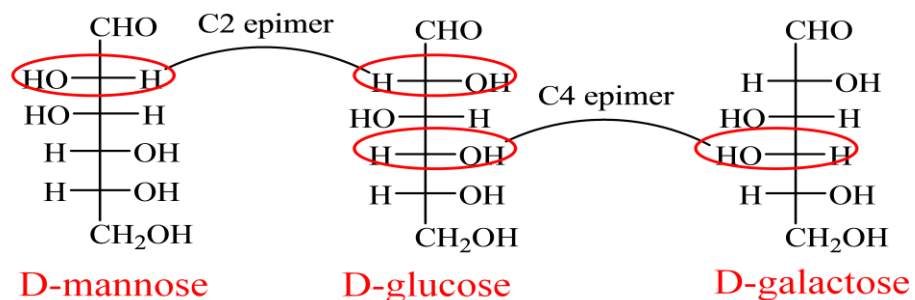
dạng mạch hở

β -D-glucopyranose

- Đồng phân epimer

Đồng phân cấu tạo do sự khác nhau cấu hình của một nguyên tử carbon bất đối

VD

D-mannose

D-glucose

D-galactose

- Đồng phân anomer

Do sự khác nhau về vị trí nhóm $-\text{OH}$ bán acetal của monosaccharid trong công thức dạng vòng.

+ Nhóm $-\text{OH}$ acetal và nhóm $-\text{CH}_2\text{OH}$ ngược phía (trans): α

+ Nhóm -OH acetal và nhóm -CH₂OH cùng phía (cis): β

VD

b) Đồng phân quang học

Xét về cấu hình tương đối:

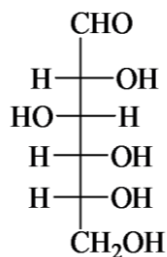
+ Chỉ xét đến vị trí các nhóm thế ở 1 trung tâm bất đối xứng cuối cùng trong CT Fischer.

+ Nhóm -OH của C* cuối cùng ở phía phải khung carbon trong CT Fischer được xếp vào dãy D.

+ Nhóm -OH của C* cuối cùng ở phía trái khung carbon trong CT Fischer được xếp vào dãy L.

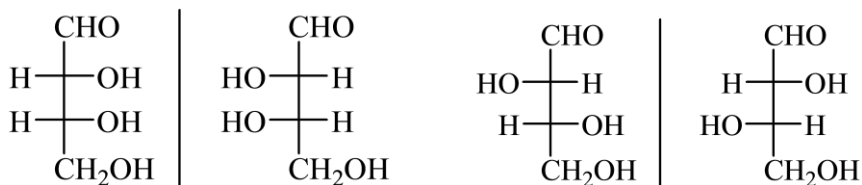
+ Hầu hết các monosaccharid có trong thiên nhiên đều thuộc dãy D.

VD

D - Glucose

+ Phân biệt 2 đồng phân erythro- và threo dựa vào cấu trúc tương tự erythrose và threose

Erythrose

Cùng phía

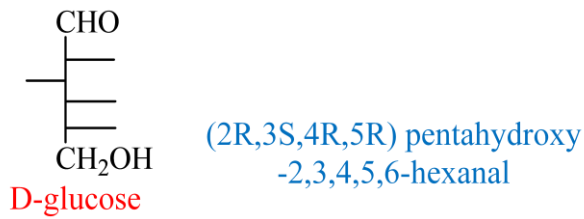
Threose

Trái phía

Xét cấu hình tuyệt đối

+ Được thể hiện ở cấu hình của mỗi carbon bất đối xứng theo danh pháp R-S.

VD:

Vấn đề 10: Hóa tính của monosacarid

Gồm 4 nhóm tính chất chính:

- + Phản ứng của dạng mạch hở carbonyl tự do
- + Phản ứng của dạng vòng bán acetal
- + Phản ứng của toàn bộ phân tử
- + Các phản ứng đặc biệt

Cụ thể

1. Phản ứng của dạng mạch hở carbonyl tự do

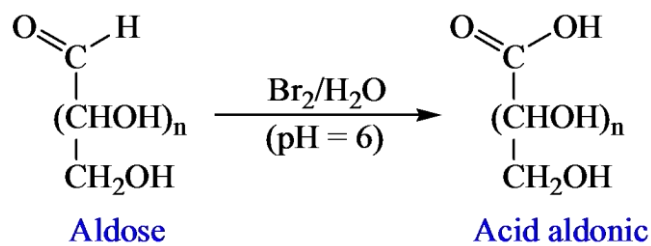
Gồm các phản ứng sau:

a) Oxi hóa

- Oxy hóa bằng dung dịch nước brom (pH=6)

Tạo sản phẩm acid aldonic

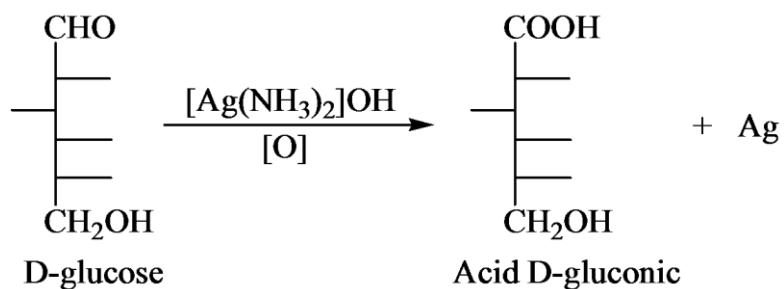
VD

- Oxy hóa bằng thuốc thử Tollens

Tạo sản phẩm acid aldonic

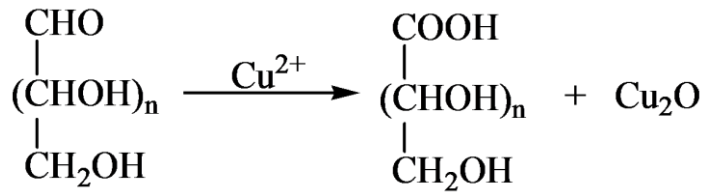
VD

- Oxy hóa với thuốc thử Fehling

Tạo sản phẩm acid aldonic

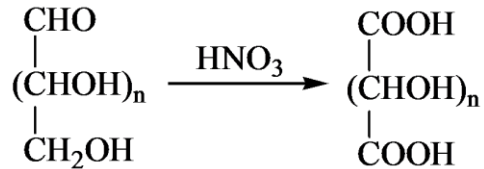
VD

- Oxy hóa bằng acid nitric (HNO₃)

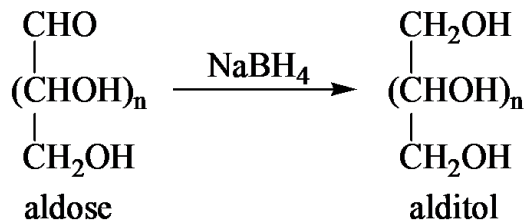
Tạo sản phẩm acid aldaric

VD

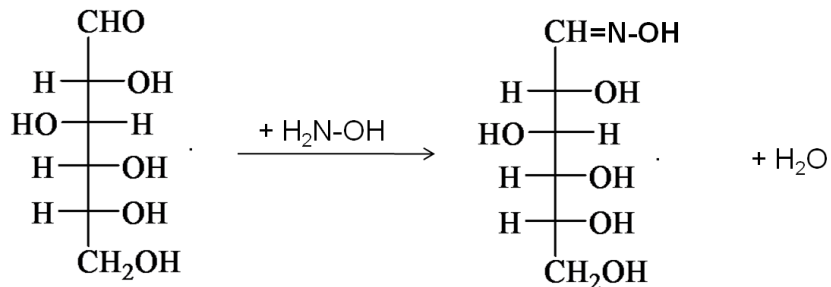
b) Khử hóa

- Tạo sản phẩm khử nhóm -CHO thành -CH₂OH (alditol)
- Tác nhân: NaBH₄ hoặc LiAlH₄ hoặc H₂/Pt

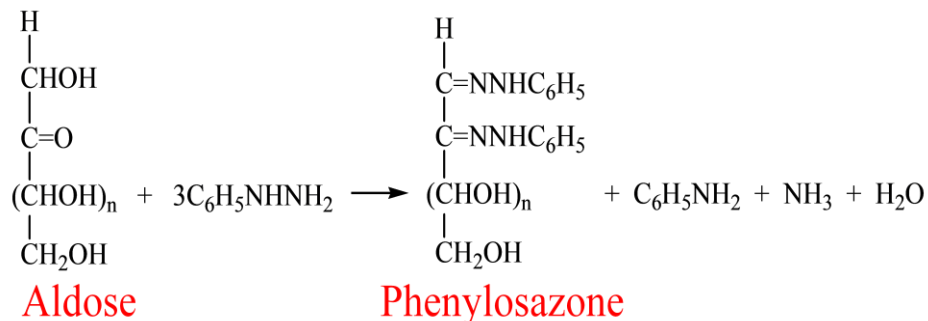

c) Thay thế O của nhóm carbonyl

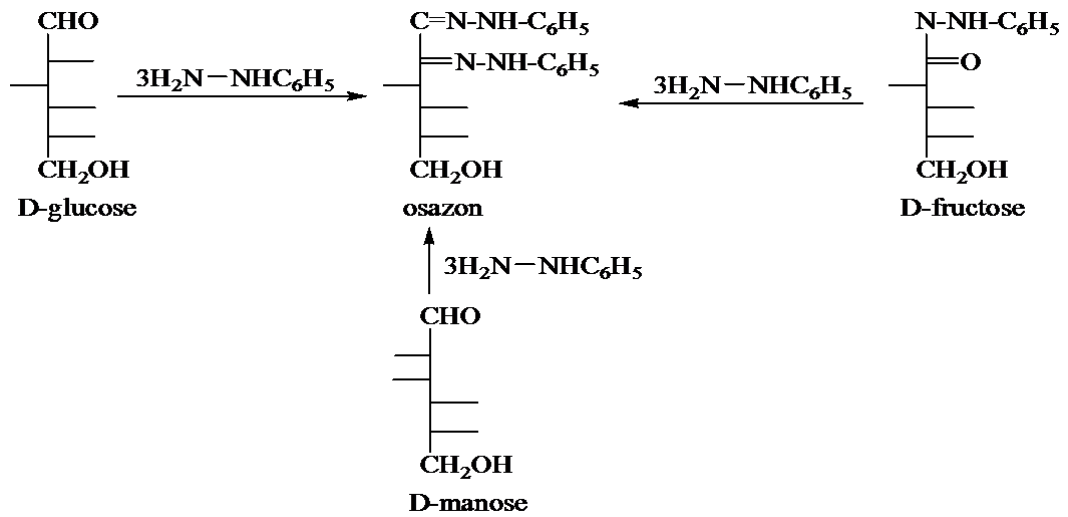
Phản ứng tạo oxim (cộng H₂N-OH)

- Phản ứng tạo oxazon (cộng với phenyl hydrazin)
- Một phân tử carbohydrat phản ứng với 3 phân tử phenylhydrazin tạo phenylosazone

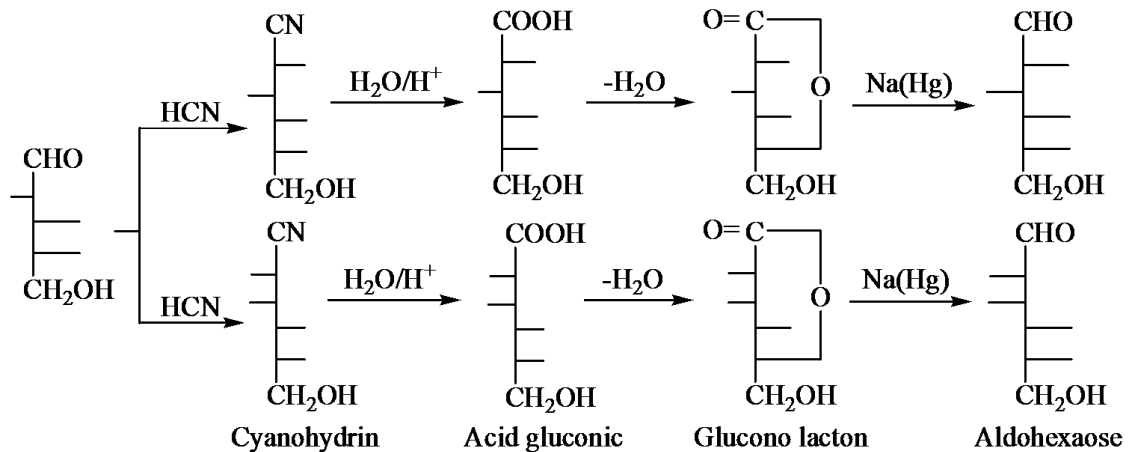
- Các đồng phân epimer khác nhau ở C2 cho cùng 1 osazon

d) Phản ứng kéo dài phân tử (Kiliani-Fischer)

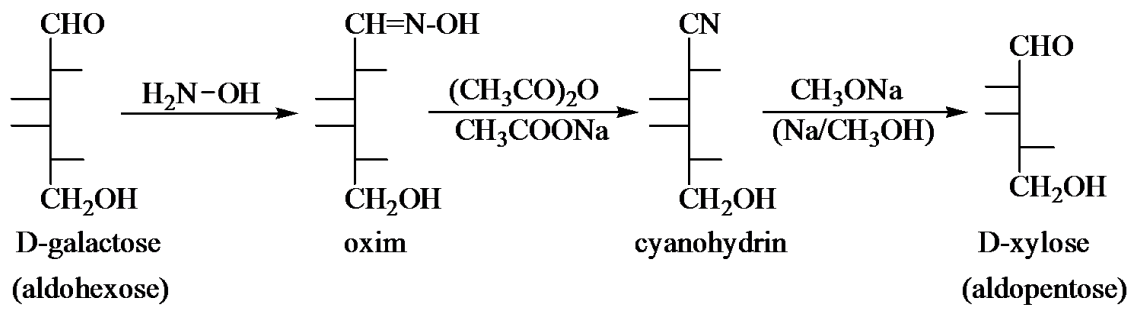
- + Chuyển hóa aldose thành cyanohydrin có nhiều hơn 1 carbon
- + Thủy phân cyanohydrin thành acid aldonic
- + Đóng vòng tạo ester nội phân tử (tạo vòng lacton)
- + Khử hóa lacton thành aldose

→ Tạo thành 1 cặp epimer aldose có số carbon nhiều hơn aldose ban đầu 1 nguyên tử carbon

e) Phản ứng cắt phân tử (thoái phân Wohl)

- + Chuyển hóa nhóm aldehyd của aldose thành nhóm **nitril giữ nguyên số nguyên tử carbon**
- + Loại HCN tạo thành **aldose** có số nguyên tử carbon **ít** hơn aldose ban đầu một nguyên tử carbon

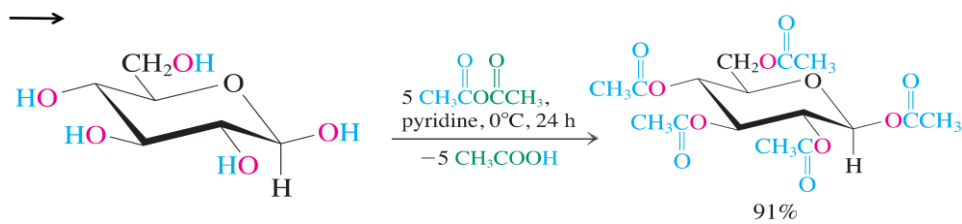

Kết quả: 2 epimer C2 sẽ cho cùng 1 sản phẩm

2. Phản ứng của dạng vòng bán acetal

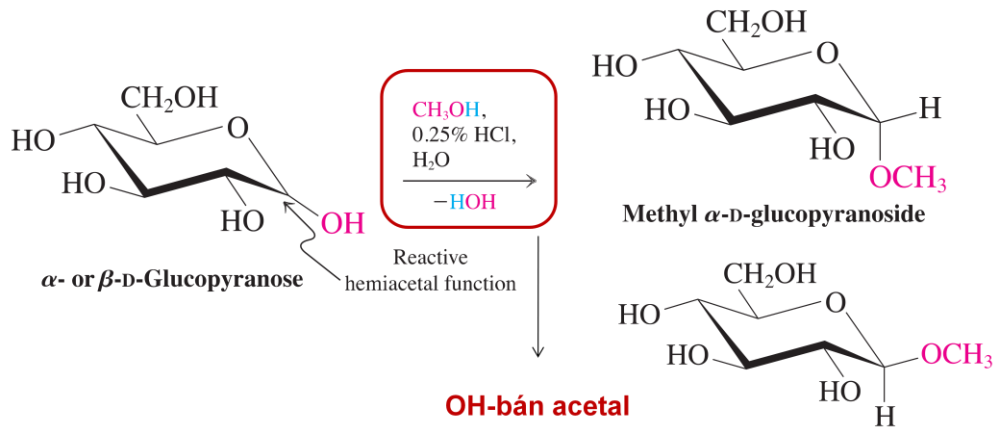
a) Ester hóa

- Tác nhân: anhydrid acetic/ pyridin
- Sản phẩm: ester hóa tất cả OH có trong mạch vòng

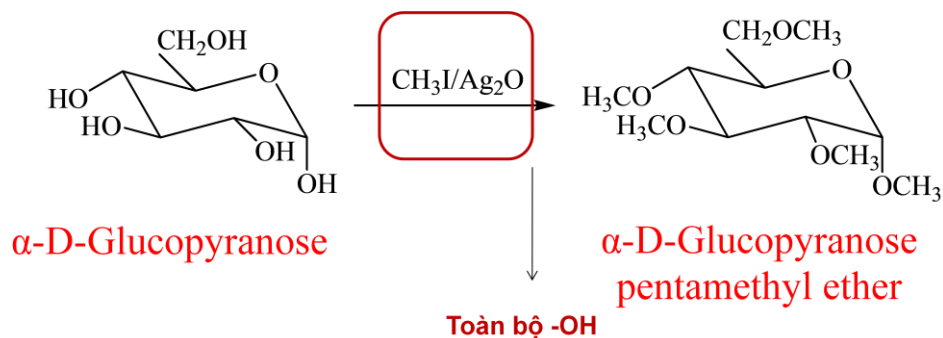

b) Ether hóa

- Tùy theo tác nhân phản ứng mà có các sản phẩm khác nhau
- Tác nhân: $\text{CH}_3\text{OH}/\text{HCl} \rightarrow$ ether hóa OH bán acetal

- Tác nhân: $\text{CH}_3\text{I}/\text{Ag}_2\text{O} \rightarrow$ ether hóa toàn bộ OH có trong vòng

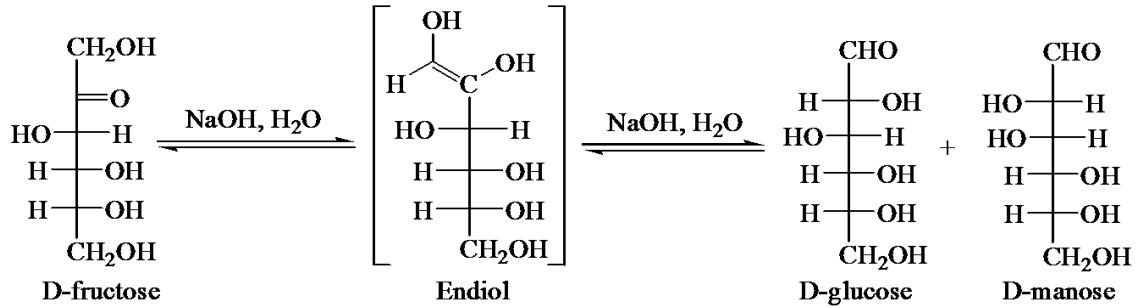

3. Phản ứng của toàn bộ phân tử

Đặc trưng là phản ứng với kiềm:

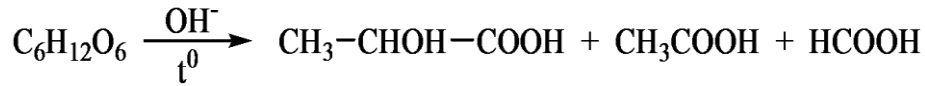
a) Với kiềm loãng, nhiệt độ thường

Sản phẩm: tạo sản phẩm epimer hóa

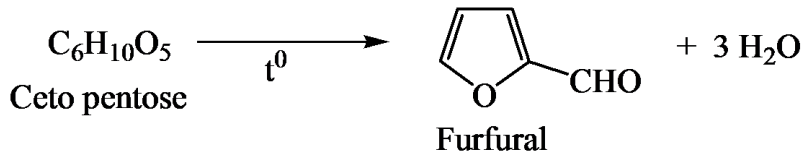
b) Với kiềm đặc hoặc loãng, nhiệt độ cao

Sản phẩm: dễ gãy phân tử monosaccharid

4. Các phản ứng đặc biệt

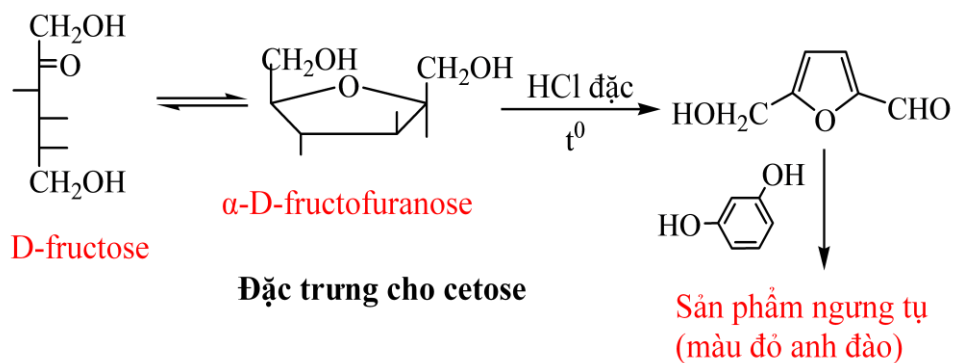
a) Phản ứng loại nước của cetopentose

b) Phản ứng tạo sản phẩm ngưng tụ của cetose

Là phản ứng đặc trưng cho cetose

Tạo sản phẩm có màu đỏ anh đào

Vấn đề 11: Hóa tính của hydrocarbon 1 nhân thơm

Gồm 4 tính chất chính:

- + Phản ứng thế S_E (đặc trưng nhất)
- + Phản ứng thế S_R ở mạch nhánh
- + Phản ứng cộng hợp vào vòng benzen
- + Phản ứng oxi hóa mạch nhánh và nhân thơm

1. Phản ứng thế S_E

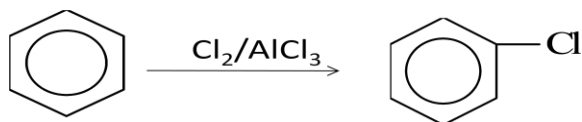
Là phản ứng đặc trưng nhất.

VD

a) Halogen hóa

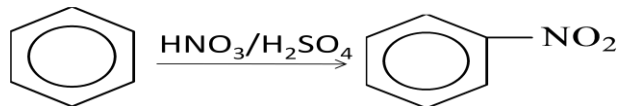
- Tác nhân: halogen
- Xúc tác: $AlCl_3$, $FeCl_3$,...
- Sản phẩm: thế halogen vào nhân thơm

VD

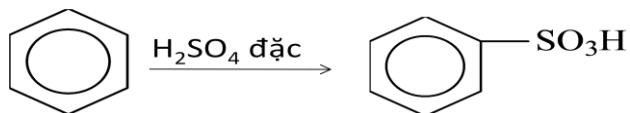
b) Nitro hóa

- Tác nhân: HNO_3/H_2SO_4 , to
- Sản phẩm: thế $-NO_2$ vào nhân thơm

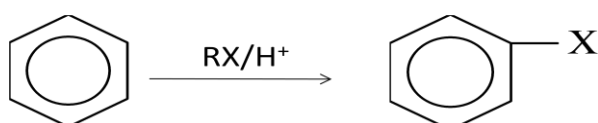
c) Sulfo hóa

- Tác nhân: H_2SO_4 đặc hoặc H_2SO_4 bốc khói, t°
- Sản phẩm: thế $-SO_3H$ vào nhân thơm

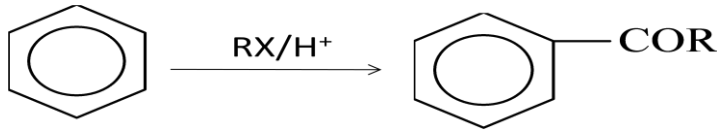
d) Alkyl hóa

- Tác nhân: RX hoặc alken/ H^+ hoặc alcol/ H^+
- Sản phẩm: thế gốc alkyl vào nhân thơm

e) Acyl hóa

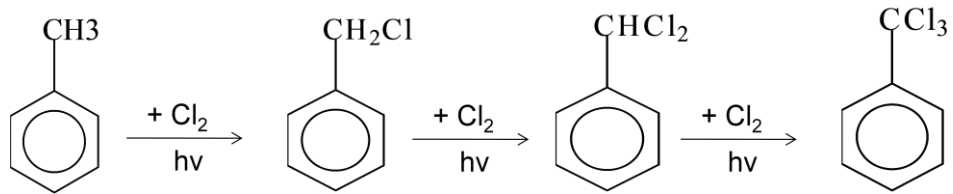
- Tác nhân: RCOX hoặc (RCO)₂O, xúc tác AlCl₃
- Sản phẩm: thế gốc acyl vào nhân thơm

2. Phản ứng thế S_R ở mạch nhánh

- Phản ứng halogen hóa đồng đẳng benzen
- Xúc tác: ánh sáng khuếch tán
- Cơ chế: SR
- Sản phẩm: thế ở mạch nhánh (nếu nhánh >2C thì phức tạp hơn)

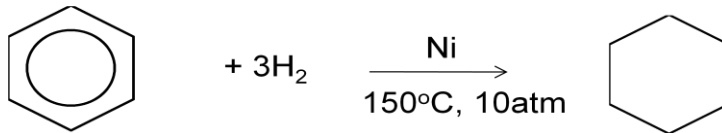
VD

3. Phản ứng cộng hợp vào vòng benzen

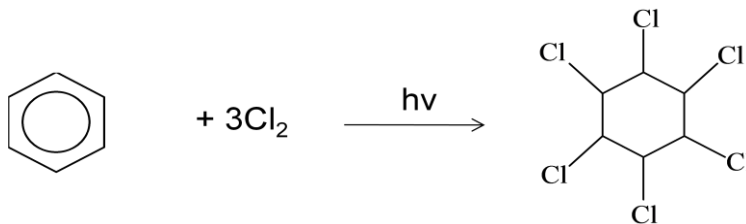
a) Cộng hợp hydro

- Tác nhân: khí H₂
- Xúc tác: Ni, Pt, Pd, t^o, p
- Sản phẩm: cyclohexan

b) Cộng hợp halogen

- Tác nhân: halogen
- Xúc tác: ánh sáng khuếch tán
- Sản phẩm: dẫn chất cộng hợp 3 phân tử Cl₂ vào nhân thơm

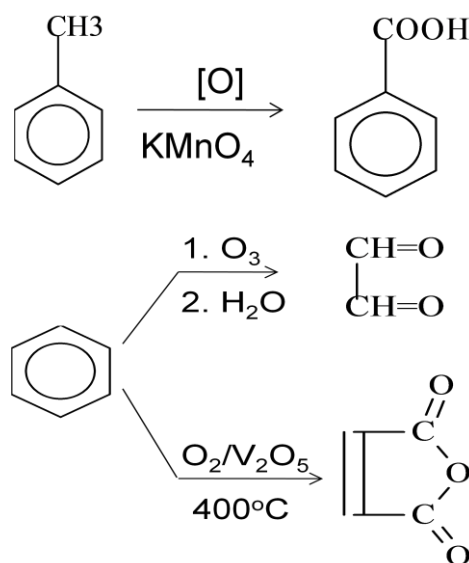

4. Phản ứng oxi hóa mạch nhánh và nhân thơm

- Benzen bền với các tác nhân oxi hóa như KMnO₄, CrO₃
- Đồng đẳng benzen dễ bị oxi hóa hơn (Mạch nhánh dài → C_α → COOH)

- Nhân thơm chỉ bị oxi hóa gãy mạch khi tác dụng với các tác nhân mạnh như:
O₃, O₂/V₂O₅

VD:

Vấn đề 12: Hóa tính của hợp chất diazoic

Gồm 2 nhóm phản ứng chính:

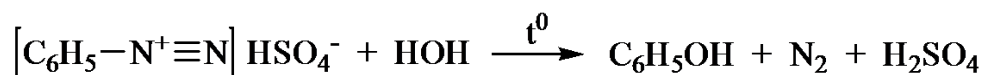
- + Phản ứng loại nito
- + Phản ứng không loại nito

Cụ thể:

1. Phản ứng loại N

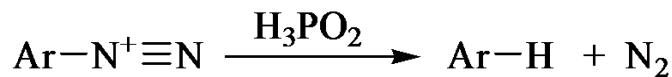
a) Thế diazo bằng nhóm -OH

Hay dùng muối sulfat để giảm sp phụ

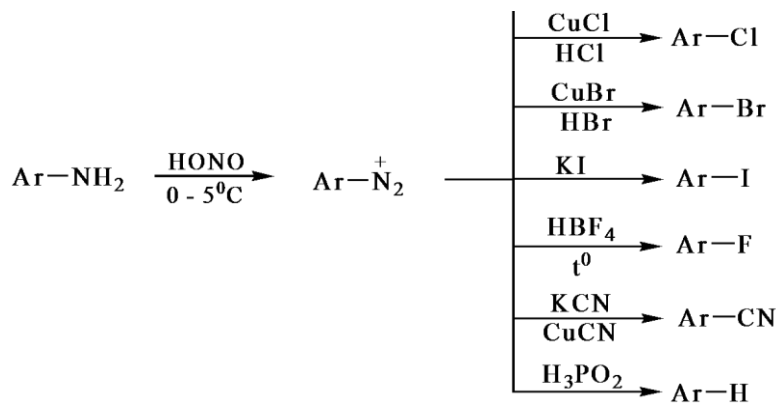
b) Thế diazo bằng H

Tác nhân H₃PO₂

c) Thế diazo bằng nhóm halogen

Các tác nhân: CuCl/HCl, CuBr/HBr, KI, HBF₄

d) Thế diazo bằng nhóm -CN

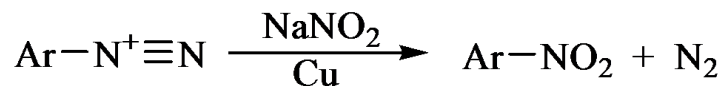
Tác nhân: KCN/CuCN

e) Thế diazo bằng KL

Tác nhân: HgCl₂/Cu

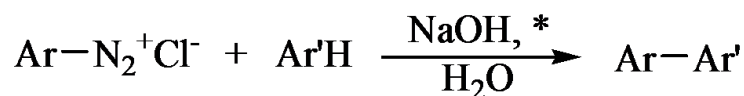
f) Thế diazo bằng -NO₂

Tác nhân: NaNO₂/Cu

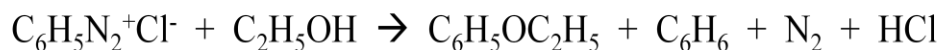
g) Thế diazo bằng aryl

Tác nhân: dung dịch kiềm nước → diaryl

h) Tác dụng với alcol → thế H hoặc tạo ether tùy từng trường hợp

Nếu đi từ muối clorid → tạo sản phẩm ether

Nếu đi từ muối sulfat → tạo sản phẩm thế H

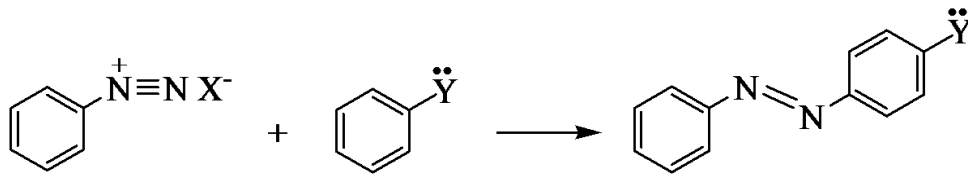

Nhóm thế hút e trên nhân thơm càng dễ làm phản ứng xảy ra

2. Phản ứng không loại N

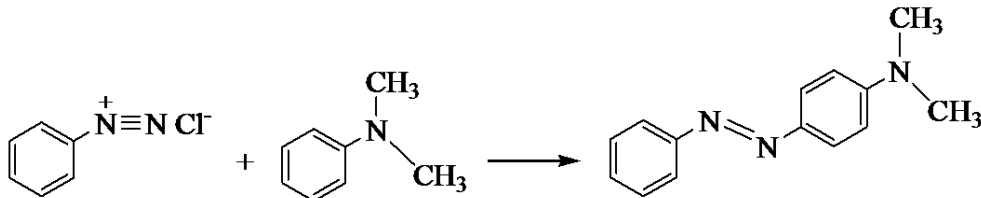
a) Phản ứng ghép đôi azo tạo phẩm màu

- Tác nhân: các dẫn chất có dạng C₆H₅Y trong đó Y là các nhóm có chứa đôi e tự do
- Sản phẩm: tạo phẩm màu (thế ở vị trí para)

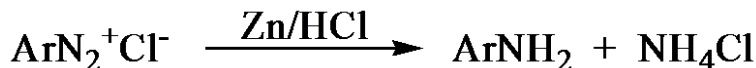
Trong đó $Y = OH, OR, NR_2, NH_2, NHR$

VD

b) Phản ứng khử hóa

Với tác nhân khử hóa mạnh ([H] mới sinh, cụ thể Zn/HCl) $\rightarrow$ khử diazo về amin

Với tác nhân khử hóa yếu (cụ thể: SnCl₂/HCl) $\rightarrow$ khử diazo về hydrazin

Vấn đề 13: Hóa tính của hợp chất aldehyd/ceton

Gồm 4 nhóm tính chất chính:

- + Phản ứng cộng hợp vào nhóm carbonyl
- + Phản ứng ngưng tụ
- + Phản ứng oxy hóa, khử hóa nhóm carbonyl
- + Phản ứng thế ở gốc HC, phản ứng ngưng tụ aldol

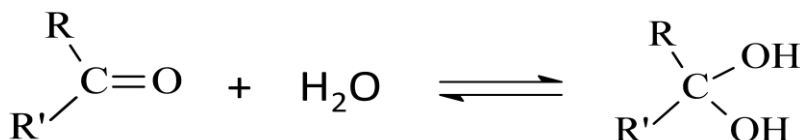
1. Phản ứng cộng hợp vào nhóm carbonyl

Cơ chế chung: cộng hợp ái nhân AN

a) Cộng hợp H₂O

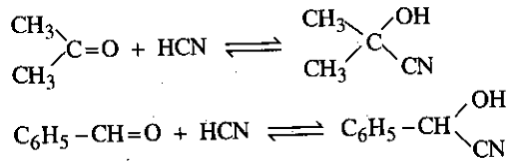
Phản ứng thuận nghịch

Tạo sản phẩm gemdiol

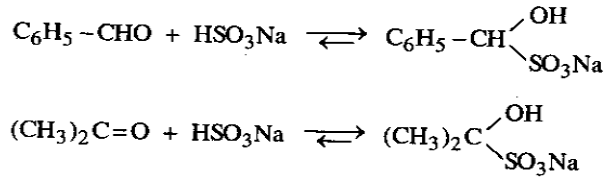
b) Cộng hợp HCN

Tạo sản phẩm cyanhydrin

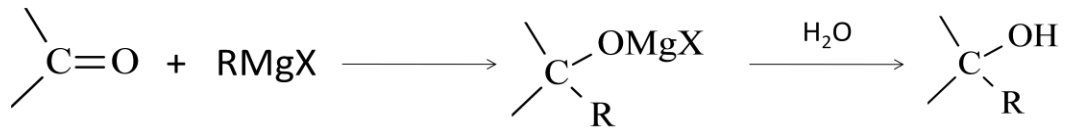
c) Cộng hợp NaHSO₃

Tạo sản phẩm bisulfitic

d) Cộng hợp hợp chất cơ magnesi

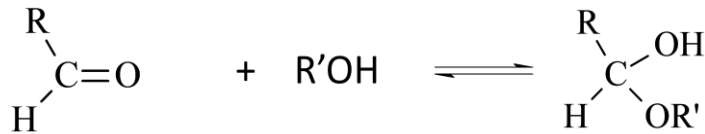
Tác dụng ở tỷ lệ cho sản phẩm alcol

e) Cộng hợp alcol

Cộng hợp alcol tạo bán acetal/ cetal

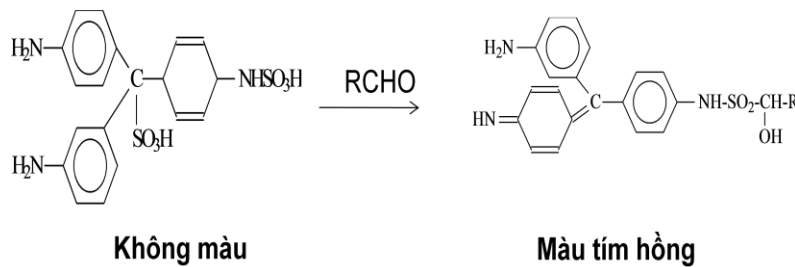
Cộng hợp diol tạo acetal/ cetal vòng

f) Tác dụng với thuốc thử Schiff

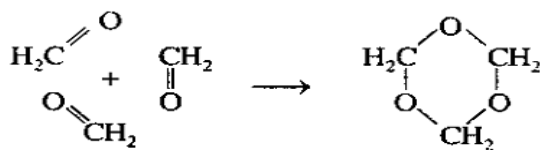
Các aldehyd và 1 vài ceton đầu dãy cho phản ứng

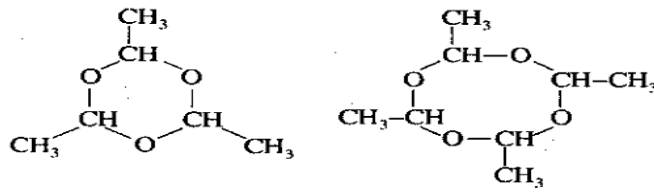
Tạo sản phẩm có màu đặc trưng (đỏ hoặc tím hồng)

g) Phản ứng trùng hợp

Trong điều kiện nhiệt độ, áp suất thích hợp, có sự trùng hợp của 3 phân tử, 4 phân tử, ... để tạo các sản phẩm tung ứng vòng 6 hoặc vòng 8

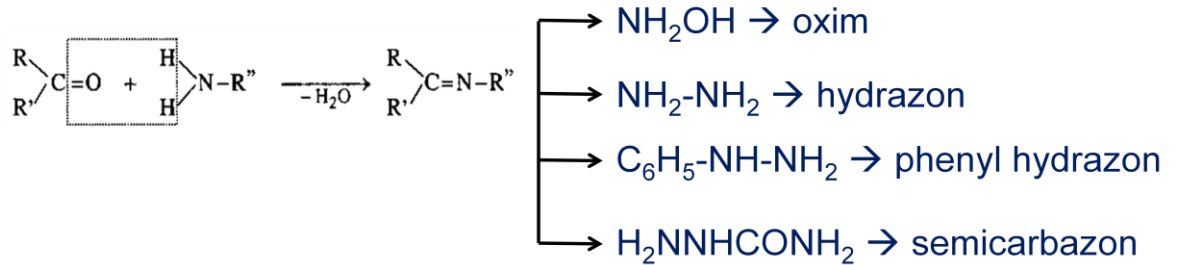

h) Ngưng tụ với các hợp chất có công thức chung H₂N-G

Tách nước

VD

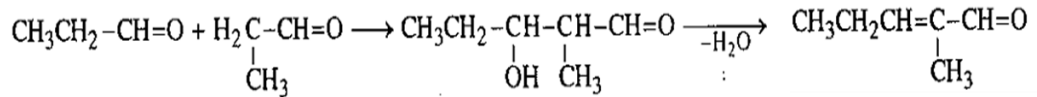

2. Phản ứng ngưng tụ

a) Ngưng tụ claisen –schmidt

- Điều kiện: phải có hợp chất còn chứa H ở C α
- Môi trường xúc tác: OH⁻
- Sản phẩm: tạo aldehyd hoặc ceton chưa no

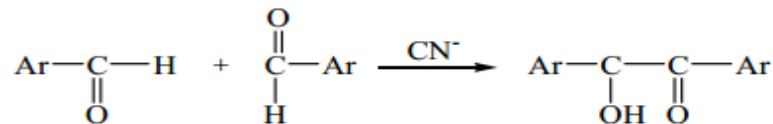
VD

b) Ngưng tụ benzoin

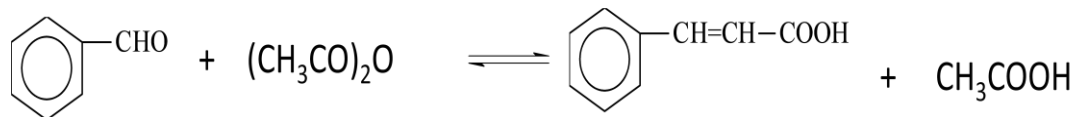
- Điều kiện: chất phản ứng là các aldehyd thơm
- Xúc tác: CN⁻
- Sản phẩm: dimer hóa aldehyd thơm tạo sản phẩm có chứa nhóm –OH và –CO liên kề

VD

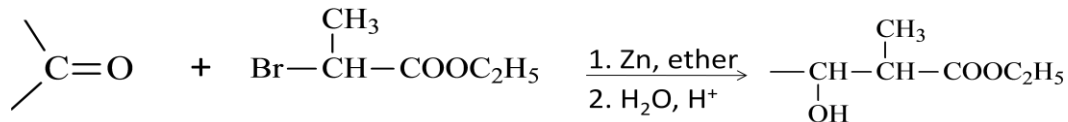
c) Phản ứng Perkin

- Điều kiện: các aldehyd thơm
- Tác nhân: (CH₃CO)₂O/CH₃COONa
- Sản phẩm: tạo acid không no α, β

d) Phản ứng Reformatsky

- Tác nhân: các ester α -bromo/Zn
- Sản phẩm: tạo β - oxy ester

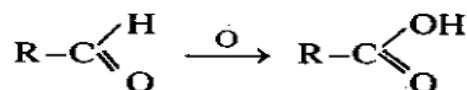

3. Phản ứng oxy hóa, khử hóa nhóm carbonyl

a) Phản ứng oxi hóa

* Oxi hóa aldehyd

Sơ đồ chung của các phản ứng oxi hoá như sau :

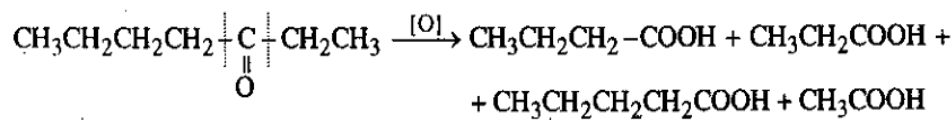

- Với Ag_2O (Tollens): $[\text{Ag}(\text{NH}_3)_2]\text{OH} \rightarrow \text{Ag}$
- Với $\text{Cu}(\text{OH})_2$ (Fehling): $\rightarrow \text{Cu}_2\text{O}$

* Oxi hóa ceton

Sản phẩm: Cắt mạch phân tử

VD

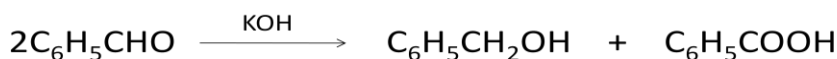

b) Phản ứng khử hóa

- Khử thành alcol: sử dụng H_2/Ni , LiAlH_4 , NaBH_4
- Khử thành hydrocarbon: sử dụng $\text{Zn}(\text{Hg})/\text{HCl}$ đặc, $\text{NH}_2\text{NH}_2/\text{base}$
- Khử thành pinacol: sử dụng $(\text{Mg} + \text{MgI}_2)/\text{ether}$

- Khử thành amin bậc 1: sử dụng H_2/NH_3 (Ni)
- Phản ứng oxi hóa khử cannizzaro: môi trường OH đặc, 2 RCHO không chứa $\text{H}_\alpha \rightarrow \text{alcol} + \text{acid}$

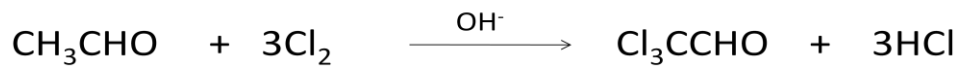

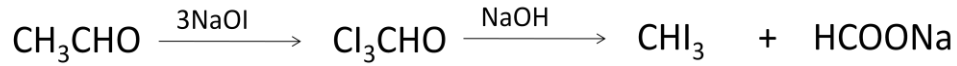
4. Phản ứng thế ở gốc HC, phản ứng ngưng tụ aldol

a) Phản ứng nguyên tử H α

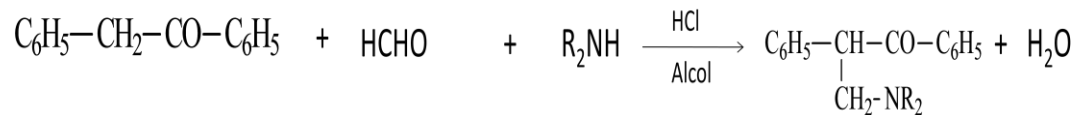
- Thế halogen (xúc tác base mạnh)

- Haloform (có gốc CH₃CO: X₂/kiềm $\rightarrow$ COCX₃ $\rightarrow$ CHX₃)

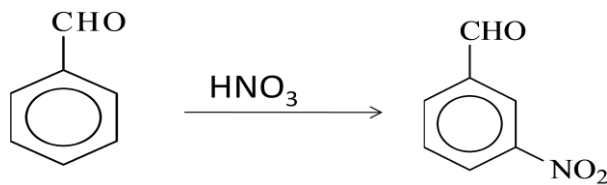

- Mannich (ceton có H α linh động, tác nhân: HCHO/R₂NH $\rightarrow$ gắn nhóm NR₂ – CH₂-)

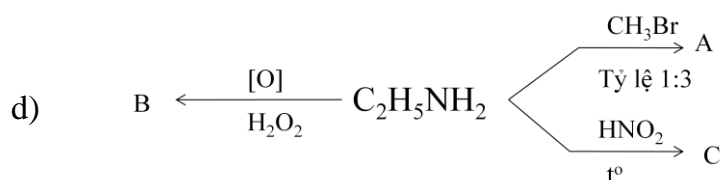
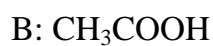
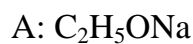
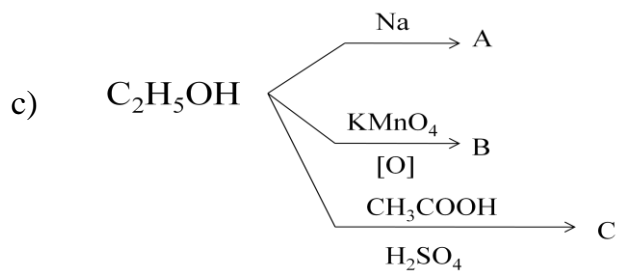
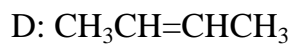
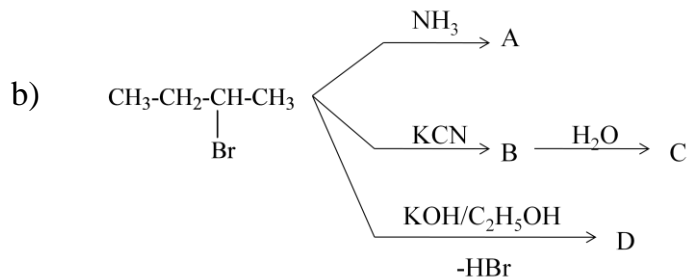
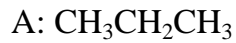
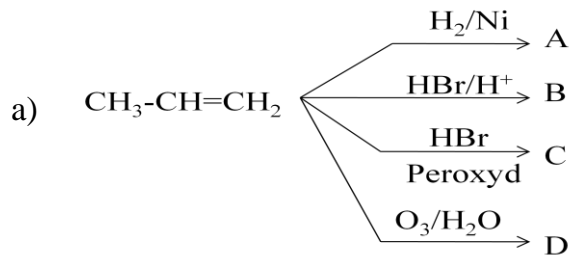
b) Phản ứng của nhân thơm:

Thế SE $\rightarrow$ sản phẩm thế meta

PHẦN II: CÁC BÀI TẬP

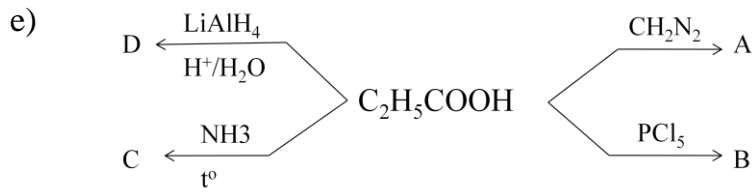
1. Xác định các chất trong dãy chuyển hóa các hóa chức hữu cơ

A: C_2H_5NHOH

B: $C_2H_5NHCH_3$

C: C_2H_5OH

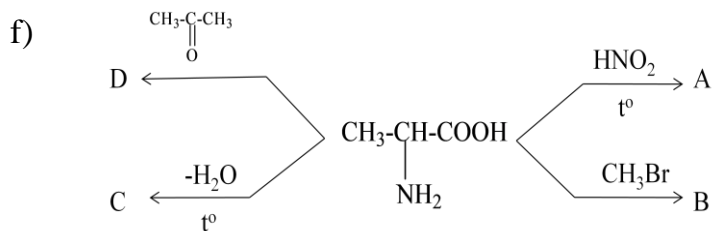

A: $C_2H_5COOCH_3$

B: C_2H_5COCl

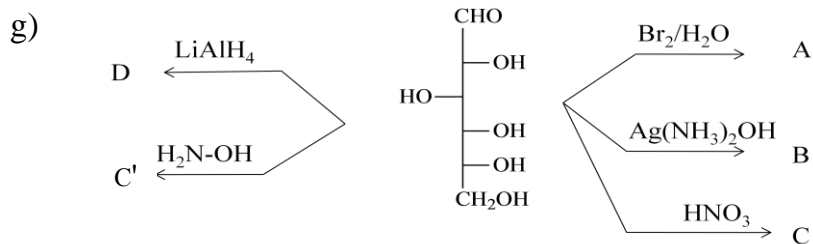
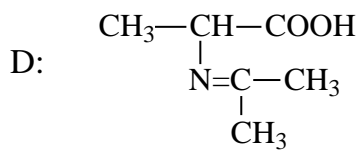
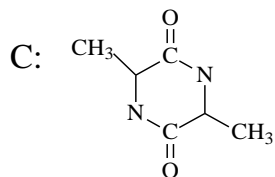
C: $C_2H_5CONH_2$

D: $C_2H_5CH_2OH$

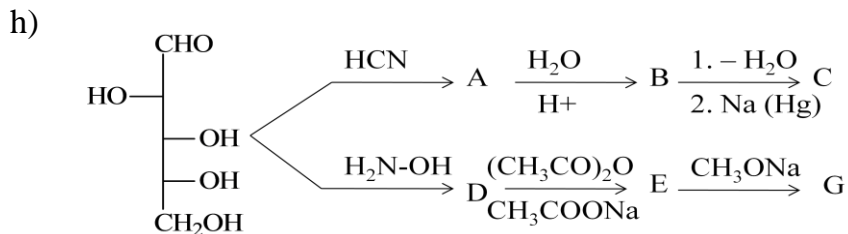

A: $CH_3CH(OH)COOH$

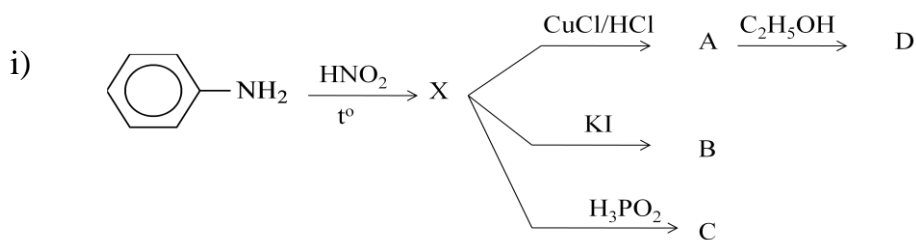
B: $CH_3CH(NHCH_3)COOH$

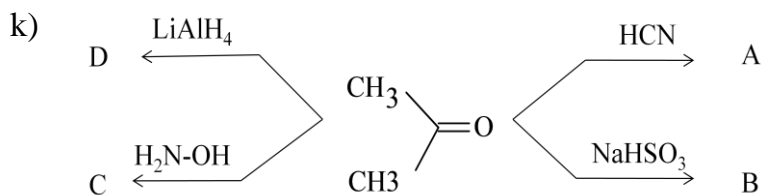
- A: $\text{CH}_2\text{OH}(\text{CHOH})_4\text{COOH}$
 B: $\text{CH}_2\text{OH}(\text{CHOH})_4\text{COOH}$
 C: $\text{HOOC}(\text{CHOH})_4\text{COOH}$
 C': $\text{HOH}_2\text{C}(\text{CHOH})_4\text{CH}=\text{N}-\text{OH}$
 D: $\text{CH}_2\text{OH}(\text{CHOH})_4\text{CH}_2\text{OH}$

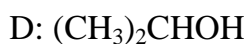
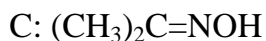
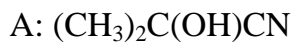

- A: $\text{CH}_2\text{OH}(\text{CHOH})_3\text{CH}(\text{OH})\text{CN}$
 B: $\text{CH}_2\text{OH}(\text{CHOH})_3\text{CH}(\text{OH})\text{COOH}$
 C: $\text{CH}_2\text{OH}(\text{CHOH})_4\text{CHO}$
 D: $\text{HOH}_2\text{C}(\text{CHOH})_3\text{CH}=\text{N}-\text{OH}$
 E: $\text{HOH}_2\text{C}(\text{CHOH})_3\text{C}\equiv\text{N}$
 G: $\text{CH}_2\text{OH}(\text{CHOH})_2\text{CHO}$

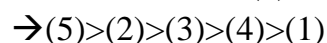
- X: $\text{C}_6\text{H}_5\text{N}_2^+$
 A: $\text{C}_6\text{H}_5\text{Cl}$
 B: $\text{C}_6\text{H}_5\text{I}$
 C: C_6H_6
 D: $\text{C}_6\text{H}_5\text{OC}_6\text{H}_5$

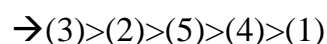
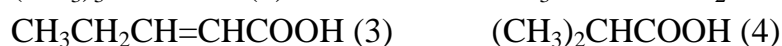

2. So sánh lực acid – base, khả năng phản ứng của các hợp chất hữu cơ

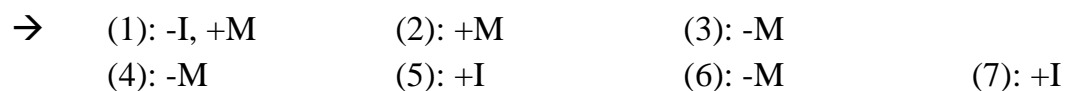
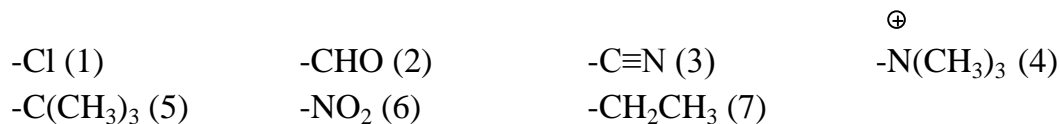
a) So sánh tính acid của các hợp chất sau:

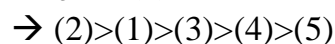
b) So sánh tính acid của các hợp chất sau:

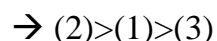
c) Xác định hiệu ứng (+I/-I/+M/-M) của các nhóm thế sau khi liên kết với nhóm phenyl

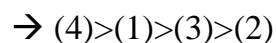
d) So sánh tính acid của các hợp chất sau:

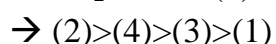
e) So sánh tính acid của các hợp chất sau:

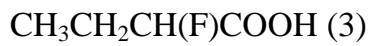
f) So sánh tính base của các hợp chất sau:

g) So sánh tính acid của các hợp chất sau:

h) So sánh tính acid của các hợp chất sau:

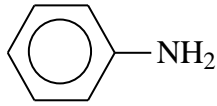
→ (3) > (4) > (2) > (1)

i) So sánh tính acid của các hợp chất sau:

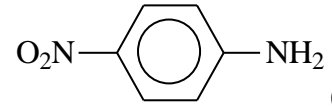
→ (2) > (3) > (1)

j) So sánh tính base của các hợp chất sau:

(1) CH_3NH_2 (2)

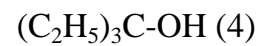
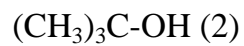
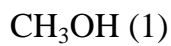
NH_3 (3)

(4)

→ (2) > (3) > (1) > (4)

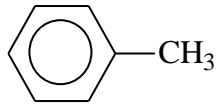
k) Các chất sau tham gia phản ứng thế S_N theo cơ chế $\text{S}_\text{N}1$ hay $\text{S}_\text{N}2$:

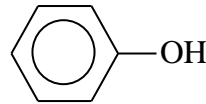
→ S_N^1 : (2), (4)

S_N^2 : (1), (3)

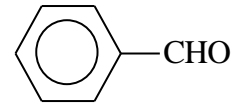
l) Sản phẩm thế chính nào sẽ xuất hiện khi phản ứng thế halogen với nhân thơm theo cơ chế S_E sau (định hướng o-, m- hay p-):

(1)

(2)

(3)

→ (1) - o, p

(2) - o, p

(3) - m